

УДК 316:101:007(470)+(477)

П. Шевчук

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА ВІЙНА РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: ЯК ЇЇ ПРОТИДІЯТИ

Розглянуто питання застосування Російською Федерацією проти України засобів та методів інформаційно-психологічного впливу, досліджено причини недостатнього супротиву цим діям, запропоновано конкретні підходи щодо захисту вітчизняного інформаційного поля.

Ключові слова: інформаційна безпека, інформаційна війна, інформаційне поле, мас-медіа, психотронна зброя.

Сучасні війни ведуться в інформаційному просторі за допомогою специфічних інформаційних видів озброєння. Інформація може бути як у вигляді засобу захисту, так і нападу, і все буде залежати лише від того, чий ресурс та пропаганда будуть потужнішими. Той факт, що інформаційна війна безпосередньо не пов'язана із кровопролиттям та руйнуваннями, досить часто призводить (а у випадку України вже призвело) до певного ігнорування та безпечності у ставленні до неї, на початках навіть до переоцінки її впливу на руйнування суспільної психології.

Аналіз воєнно-політичної ситуації, що складалась упродовж останніх років навколо України та її території, дає підстави вважати, що Україна від самого початку проголошення незалежності стала об'єктом потужних пропагандистських операцій та довготривалого психологічного впливу з боку Російської Федерації, яка з боєм і тугою не може позбутися свого імперського минулого та не залишає мрії про відродження Російської імперії в оновленому форматі, що без України буде неповним.

“Тібридна” війна Росії проти України є якісно новим підходом ведення воєнних кампаній, ключовим моментом яких є психологічна та інформаційна обробка місцевого населення, застосування жорсткої сили іміджевої дипломатії на підготованому геопросторі держави, що дає змогу на сучасному етапі не лише проводити активну приховану інтервенцію на Сході України, обмежуючись заздалегідь добре підготованими та нечисленними диверсійними групами (однак озброєними сучасною бронетехнікою та іншими ефективними засобами наступу і оборони), але й анексувати на свою користь окремі території, зокрема Крим.

Проблематикою інформаційно-психологічних впливів та їх практичного використання займались провідні вітчизняні вчені та науковці: В. Говоруха, В. Домарєв, О. Литвиненко, В. Остроухов, В. Петрик, Г. Перепелиця, Г. Почепцов, О. Старіш, В. Толубко та інші. У Росії відповідному напрямку досліджень присвячені роботи В. Лисичкіна, І. Панаріна, В. Прилуцького, С. Расторгуєва, Л. Шелєпіна та інших, а в далекому зарубіжжі – П. Дракера, Д. Рісмана, Т. Рона, Д. Тапскотта, Е. Тоффлера, Х. Шрадера та інших авторів.

У вітчизняній науковій літературі досить фрагментарно розглянуті питання інформаційно-психологічних воєн та відповідної зброї, не повністю висвітлена науково-методична база досліджень у цій галузі, що певною мірою можна пояснити

забороною оприлюднення даних про розробку та застосування вказаних новітніх технологій.

Метою статті є розгляд реальних загроз для України при застосуванні проти неї Російською Федерацією засобів інформаційно-психологічного впливу, дослідження причин недостатнього супротиву цим діям та пропонування конкретних підходів щодо захисту вітчизняного інформаційного поля.

Перед тим, як перейти до викладу основного матеріалу, потрібно зрозуміти, що саме було передумовою виникнення подій, які призвели до інформаційної війни проти України з боку Росії. Ними було дружнє ставлення українського суспільства до цієї країни, її культури, місцями спільна історія, сталі родинні та людські зв'язки, тісні економічні та торгові взаємодії, певне ігнорування конфліктів щодо острова Тузла (2003 р.) та газових конфліктів між компаніями НАК “Нафтогаз України” і “Газпром” та умов постачання природного газу з Росії до України, а також його транзиту в Європу (1993 – 2009 рр.), підписання низки важливих державних угод, зокрема Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною та Російською Федерацією [1]. І те, що впродовж останніх років робилося російськими медіатехнологіями на теренах Криму, Півдня і Сходу України, у столиці та інших регіонах держави, часто не розглядалось, як загроза національній безпеці, а попит частини населення України на російські теле- та радіопрограми не викликав побоювань української влади у тому, що їх перегляд (прослуховування) з часом призведе до деструктивного і дестабілізуючого впливу на свідомість громадян, а через їхню свідомість – до зміни ставлення до самої України.

Інформаційно-психологічна зброя може бути спрямована на придушення, знищення, дезорганізацію та дезорієнтацію об'єктів впливу. Ця зброя спроможна порушити психічне здоров'я, спонукати до спонтанних дій, спричинити тимчасові чи незворотні зміни і самознищення, підкорити свідомість (та підсвідомість) особистості і спрямувати її в необхідному для суб'єкту впливу напрямі. І головне, ці зміни та дії проходять досить латентно для об'єкту, на який вони скеровані [2 – 4]. Російська Федерація ще з 60-х рр. ХХ ст. започаткувала розробки психотронної зброї та технологій інформаційного впливу, які пройшли успішну апробацію на населенні багатьох територій колишнього Радянського Союзу [5].

Основними напрямками та способами маніпулятивних психоінформаційних технологій РФ відносно України були (та і залишаються надалі):

- поступове пониження міжнародного іміджу України з метою послаблення її геополітичного значення;
- відповідне дозування та спотворення інформації з метою дестабілізації ситуації в державі та впровадження власної політики “керованого хаосу”;
- формування стереотипу меншовартості та вторинності українців, а також відповідне руйнування почуття нації та народу;
- домінування російської мови, культури та традицій для утвердження самоідентифікації при одночасному витісненні української мови та культури.

Це підтверджується тенденційними висвітленнями російськими ЗМІ подій в Україні та відкритим пропагуванням своїх імперських амбіцій, зневажливою характеристикою нашої Батьківщини у висловах вищого керівництва Росії, так, зі слів президента РФ В. Путіна, “...Україна – це навіть не держава! Що таке Україна? Частина її території – це Східна Європа, а частина, ще й значна, подарована нами” [6].

Зазвичай програми російських теле- та радіоканалів постійно використовували методи “дозованої” інформації, дезінформацію з одночасним викривленням ходу подій, подачу міксу фактів та особистих думок і припущень в їхньому контексті, вибірково (потрібну та корисну лише Росії) інформацію, інформаційний рефреймінг, надання інформації типу “без коментарів” після попереднього налаштування об’єкта, що сприймає інформацію, заборонені міжнародним законодавством технології “25 кадрів”, а також перебільшення та замовчування дійсної та реальної інформації. За допомогою певних лінгвістичних та поведінкових навиків і прийомів російські журналісти намагаються так впливати на психіку населення, щоби пізніше індивіди думали, що вони самостійно дійшли до певного висновку на основі власного життєвого досвіду та поінформованості.

Ефективним засобом психологічного впливу залишаються трансляції FM-радіостанцій (здебільшого, російськомовних або тих, де російськомовний продукт, як правило, переважає україномовний), які завдяки поєднанню з музичним супроводом значно підвищують сугестивність та некритичність сприйняття радіоінформації, що скеровується на слухача.

Значна увага приділяється розробці спеціальних засобів впливу, до яких належать засоби психотронної зброї, зокрема торсійних технологій та дистанційних методів управління психофізичним станом людини. Застосування вищезначеного типу впливу потребує спеціальних засобів і фахівців. Принцип дії такої зброї полягає у дистанційному впливі на людську психіку, можливості непомітного маніпулювання свідомістю (а також підсвідомістю), перебігом фізіологічних процесів та поведінки. Активна сила психотронної зброї – електромагнітне випромінювання певних частотних діапазонів: низькі частоти 6 – 8 Гц потужністю 120 – 130 дБ, інфрачастоти 12 – 18 Гц потужністю 80 – 110 дБ та надвисокі частоти 3 – 300 ГГц при довжині хвилі від 10 см до 1 мм. Скероване на об’єкт випромінювання може спричинити відчутні зміни в людському організмі, а також призводити до повної втрати контролю за собою (зомбування), викликати стійку агресію тощо. За його допомогою можна “вживляти” потрібну модель поведінки об’єкта (наприклад, стійкі ідеї сепаратизму, ненависне ставлення до представників титульної нації тощо) [7]. Один із прикладів застосування російської психотронної зброї, зокрема 17 квітня 2014 р. у м. Слов’янську, яскраво описує зміни, які відбулися з мешканцями цього міста: “... народ на площі був подібний на зомбі: ходив з перекошеним обличчям по клумбі, де росли троянди і тюльпани, а в самому місті виникла похмура атмосфера” [8].

Не можна залишити поза увагою розгляд Інтернет-ресурсів, серед яких діє понад 400 суто російських сайтів. Для порівняння: український Інтернет містить лише 23 сайти (без врахування 70 двомовних продуктів) [9].

З метою інформаційного впливу в Криму на початку лютого 2014 р. проросійські активісти розповсюджували листівки за місцем проживання громадян, у міському транспорті, на місцевих телеканалах і телеекранах, посеред міських площ демонструвались пропагандистські ролики. Ексклюзивне право мовлення та надання інформації мали лише російські медіа, а українські зазнавали утисків. Після анексії Криму жодні українські ЗМІ на півострові не діють [10].

Для дестабілізації українського суспільства і держави російські спецпропагандисти активно спекулювали на проблемах реалізації гуманітарних прав російської етнічної та російськомовної спільнот в Україні. Дискредитували політичний курс України на європейську інтеграцію, підтримували та посилювали

антизахідні та антинаївські стереотипи, сформовані ще за радянських часів, роздмухували поодинокі випадки ксенофобських провокацій, послідовно компрометували державну політику щодо відновлення історичної пам'яті та справедливості. Росіяни навпереліб почали жахати своїх громадян і світову спільноту тим, що в Україні почався хаос, розпад та деградація держави. Певним чином цьому “підігрують” замовні виступи, публікації деяких вітчизняних політтехнологів, політичних і медійних персон, які фактично стали агентами кремлівської або прокремлівської пропаганди, а нерідко є безпосередньо задіяними у провокативних діях, серед них М. Погребинський, В. Медведчук, О. Бузина, В. Піховшек, О. Чаленко, В. Скачко та інші [11, 12].

Керівництво РФ досить добре засвоїло та використовує технології геббелівської пропаганди: той, що контролює інформаційне поле, той має владу; в найбільшу брехню, яку повторюють неодноразово, в результаті повіряють; нам потрібна не правда, а результат. А на зустрічі з представниками міжнародних громадських та релігійних організацій президент Росії В. Путін назвав нацистського міністра пропаганди П. Геббельса талановитою людиною [13], а ті представники четвертої влади, які особливо добре освоїли ремесло останнього, були відзначені високими державними нагородами – так, неопублічним указом президента понад 300 працівників російських ЗМІ, зокрема майже 90 кореспондентів, були нагороджені “за високий професіоналізм і об'єктивність у висвітленні подій у Республіці Крим”. До списку нагороджених потрапили журналісти ВГТРК, Першого каналу, НТВ, а також каналу “Russia Today” і холдингу “Lifenews”. За аналогічну діяльність щодо висвітлення подій у Південній Осетії 2008 р. нагород було удостоєні лише 11 російських журналістів [14].

Головна інформаційна загроза національній безпеці полягає у загрозі впливу іншої сторони на інформаційну структуру країни, її інформаційні ресурси, на суспільство, свідомість та підсвідомість особистості з метою нав'язати для цієї іншої сторони систему цінностей, поглядів, інтересів і рішень у життєво важливих сферах державної та суспільної діяльності, керуючи їхньою поведінкою та розвитком у бажаному для іншої сторони напрямі. Тому захист інформаційного простору значною мірою пов'язаний із захистом національної системи символів [15] – соціальних конструктів, які сприяють солідарності, орієнтації значної кількості співвітчизників на сприйняття цінностей як спільних, що мотивують різні соціальні групи задля підтримки безпеки окремої людини, суспільства та держави. За два десятиліття своєї незалежності українцям не вдалось належним чином сформуванати загальнонаціональні цінності, вибудувати достатню соціогуманітарну політику, прищепити любов до Батьківщини, звичаїв, традицій, мови. Негативні наслідки цього визріли та найбільше проявились у таких проблемних регіонах, як Донбас та АР Крим, серед населення яких тривалий час формувалась недержавна інформаційна картина світу.

Росія вже давно створила централізовану систему пропаганди своїх національних цінностей, а також дискредитації європейських цінностей і норм. Вона протягом останніх років наполегливо впроваджує ідеї російського месіанства та тенденції новітньої релігії. Названа концепція бурхливо пропагується на території Росії та теренах держав її ближнього зарубіжжя загальноросійським громадським рухом сприяння духовному розвитку населення “За державність та духовне відродження Святої Русі”. Цей рух засновано на, так званих, откровеннях самого Творця, отриманих через останнього із “пророків” – московського професора

Л. Маслова [16]. Учасники руху спрямовують свої зусилля не лише на релігійну риторичку з метою знищення засад сучасних релігій (як пережитків минулого) та впровадження своїх постулатів як нової офіційної релігійної ідеології, але й на те, щоби брати участь у політичному й громадському житті, формуванні особливої національної ідеї. Ідеї, цілі якої зображено на логотипі цього руху – жовто-фіолетовому дубовому листку з прожилками, що імітують аббревіатуру СССР – Союз Співтворців Святої Русі. Починаючи з 2004 р., єдиними правильними співтворцями (читай – обранцями самого Творця) вважались лише росіяни, в останні роки до них були “долучені” вже представники пострадянських слов’янських держав (навіть не постсоціалістичних). Політичне та ідеологічне спрямування вказаного СССР (швидше, певного структурного проекту) є досить зрозумілим. Україна зі значним запізненням почала протидіяти російській пропагандистській системі. Навіть у часи найбільш гострих подій на Євромайдані (листопад 2013 р. – лютий 2014 р.) більшість українських телеканалів, що мали велике покриття та високі рейтинги телеперегляду, такі як Перший національний, “Інтер”, “Україна” (за винятком “5 каналу”, “Каналу новин 24” та нечисленних місцевих телеканалів, здебільшого, західноукраїнських) брали безпосередню участь у кампанії цілеспрямованої дезінформації суспільства та радикалізації настроїв мешканців півдня та Сходу України. Можливо, це пов’язано із “розчиненням” інформаційних засобів під інтереси окремих олігархічних груп та бізнес-еліт, яким було вигідно компрометувати Україну в очах її власних громадян, деформуючи вітчизняний інформаційний простір.

Одним із недоліків протистояння України в інформаційній війні з РФ можна вважати відсутність медіа-центрів закордоном та недостатнє поширення іномовлення – особливого виду теле- та радіомовлення, яке ведеться іноземними мовами на території інших держав. Наразі спотворена інформація про Україну за кордоном отримується здебільшого шляхом переосмислення українських проблем власними ЗМІ цих держав (які досить часто посилаються якраз на російські інформагентства). Більшість українських веб-сайтів не мають англomовної версії, а Росія, завдяки своєму телеканалу іномовлення “Russia Today”, захоплює все більші верстви іноземного глядача.

Подання інформації у вітчизняних ЗМІ значно програє російській стороні. Так, при висвітленні подій, пов’язаних з АТО на сході країни, цілком не варто було на початках операції повідомляти дані про кількість та дислокацію українських військових підрозділів, перелік та якість озброєння, номерні знаки, що нанесені на військову техніку, кількість убитих і поранених, виведення з ладу озброєння (наявність такої інформації дає змогу аналітикам терористів зіставити та обґрунтувати наведені цифри). Необхідно досить делікатно підходити до показів на телеекрані похоронів загиблих. Непереверена чи сенсаційна інформація аж ніяк не слугує підняття бойового духу в сучасних умовах ведення антитерористичної операції на Сході України та може провокувати нові інформаційні загрози. Недопустимо, щоби випуски новин виглядали ніби повідомлення з фронту, в них більше присутньою повинна бути влада, яка може не лише щось коментувати, але й вдаватися до конкретних дій. Суспільству важливо почути не лише про наші поточні негаразди, але й довідатися про шляхи і напрями реформування державного будівництва, формування України як нової політичної нації, прояви солідарності на сході та заході держави. Тобто достатніх меседжів від влади про те, що робиться або що планується робити.

Імперська семіотика, ідеологія імперського “русского мира”, антиукраїнська семантика та аксіологія надалі потужними інформаційними потоками ллється на українських глядачів, незважаючи на те, що з березня 2014 року на екранах увімкнених телевізорів під час трансляції національних каналів з’явився синьо-жовтий логотип з текстом “Єдина країна / Единая страна”. Однак про яку “єдину страну” йдеться? При наявності цього логотипу майже щодня надалі демонструються невибагливі (однак небезпечні з ідеологічного погляду) російські телесеріали, проглядається ностальгія за радянським минулим. Все це виглядає так, що проводиться послідовна інформаційна спецоперація щодо реалізації цієї “єдиної страны” [17].

Україна ніколи не вживала серйозних заходів щодо захисту свого інформаційного поля, хоча свого часу і була прийнята Доктрина інформаційної безпеки України [18], низка інших законодавчих і нормативно-правових актів. Вказана доктрина, яка сприймалась як декларація офіційної державної позиції, висловлювала лише безпечний вимір інформаційної діяльності, однак окремі види інформаційних загроз, зокрема кіберзлочинність, описані в ній фрагментарно [19]. Новим керівництвом держави запропоновано проект нової доктрини [20], яка повинна би врахувати всі підходи щодо захисту інформаційного простору України в конкретних умовах цього історичного періоду. У міжнародних мас-медіа Уряд РФ формує образ України як народу та держави без власної культури та державницьких традицій [21], тому з нею можна робити що завгодно. З метою спростування неправдивої та упередженої російської інформації про Україну за її межами Верховна Рада України схвалила відповідне звернення [22] до міжнародних і європейських інституцій журналістів та Міжнародного олімпійського комітету.

Чи можливо виграти інформаційну війну в Росії? Можливо, але для цього потрібно симетрично робити все те, що робить РФ, однак краще, тобто професійніше, а головне – на патріотичному рівні та правдивій інформації. Інформаційна війна може бути успішною для країни лише за умови, коли всі її інформаційні засоби займають активну патріотичну позицію, а якщо ні, то держава приречена на пряму поразку і не тільки в інформаційному протистоянні. Не сприяє цьому й інформаційна розхристаність вітчизняного партійного життя, досить часто не було би що коментувати в ЗМІ, якби останні відмовились відсилати до ефіру чи на шпальти газет і сторінки журналів те, що говорили (почасти і говорять надалі) опозиційні до влади політичні діячі.

Суттєвим викликом часу є підвищення професіоналізму представників українських мас-медіа, насамперед авторів та ведучих політичних програм, а також самих ведучих ефіру (дикторів) деяких телеканалів. Запрошені іноземні журналісти С. Шустер, Є. Кисельов в останні роки показали чудові майстер-класи організації та проведення суспільно-політичних ток-шоу на українському телебаченні, що повинно би спонукати до появи вітчизняних тележурналістів та ведучих хоча би рівня майстерності А. Кулікова та Д. Анопченка.

Важливо отримати відповідь, чому російські інформаційно-психологічні впливи віднайшли такий сприятливий ґрунт для сприйняття серед населення Сходу і Півдня України? Не можна не погодитись з думкою авторів доповіді [23] про конкуренцію в Україні двох принципово відмінних проектів, перший з яких виходить з пріоритету цінностей індивідуалізму, етноцентризму й монолінгвізму, а другий – надалі експлуатує настрої залишкової радянськості з акцентами на державний патерналізм. І різновекторність цих проектів зазвичай чітко корелює із

західними та південно-східними територіями України. Саме в останньому з названих регіонів здомінував пасивний, з високими патерналістськими очікуваннями різновид соціокультурної ідентифікації – аж до вибудови специфічних, зі спільними російськими та українськими коренями “донбаської”, “кримської” чи “одеської” ідентичностей, які все-таки різняться між собою. Так, більшість населення Донбасу вирізняє те, що він охоплює людей без стійких традицій, останнє і визначає їхню безшабашність та ментальність. Водночас вони є надзвичайно цінними для українського соціуму через свою динамічність та націленість на дію. Ці ознаки властиві також і представникам їхньої еліти, яка характеризується агресивністю та моральною неврівноваженістю [24]. Якщо ж розглянути еліту Заходу і Центру України, то можна зауважити їхню більшу причетність до традицій. Певним чином це підтверджується результатами компаративного аналізу даних табл. 1, у якій наведені демографічні та соціально-поведінкові параметри населення Західного (представлено Львівською областю), Центрального (представлено Київською областю), Східного (представлено Донецькою та Луганською областями), Південного (представлено АР Крим) регіонів та України загалом. З таблиці видно суттєве переважання російського населення на Півдні та Сході України порівняно з іншими регіонами. Зауважимо, що ця кількість є навіть дещо заниженою, тому що за соціопитуванням при проведенні Всеукраїнського перепису населення у 2001 р. більшість осіб, народжених в українсько-російських сім'ях, та тих, що були у змішаному шлюбі, ідентифікували себе російськомовними українцями, однак ще дотримуються традиційної російської духовності, моралі та культури. Так само у цих регіонах частка міського населення переважає сільське, яке завжди було носієм стійких традицій і ціннісних.

Таблиця 1

Демографічні та соціально-поведінкові параметри населення деяких регіонів України за 1990 – 2010 рр. [25]

Параметр	Регіони України та Україна загалом					
	Львівська	Київська	Донецька	Луганська	Крим	Україна
1	2	3	4	5	6	7
Частка українців, % (2001 р.)	94,82	92,42	56,87	57,96	23,9	77,8
Частка росіян, % (2001 р.)	3,55	5,19	38,22	39,5	60,1	17,3
Коефіцієнт народжуваності у 2009 р. (на 1000 ос.)	<u>11,1</u> 12,8*	<u>12,1</u> 11,6*	<u>9,6</u> 10,1*	<u>9,4</u> 8,9*	<u>11,2</u> 13,3*	<u>10,8</u> 11,9*
Коефіцієнт смертності у 2009 р. (на 1000 ос.)	<u>10,8</u> 16,0*	<u>12,7</u> 23,0*	<u>16,5</u> 19,5*	<u>16,4</u> 19,9*	<u>14,5</u> 14,5*	<u>13,7</u> 18,9*
Зміна чисельності населення 1990 – 2010 рр. (тис. ос.)	-204,5	-225,8	-872,5	-555,3	-137,1	-5875
Кількість засуджених за вироком судів у 2008 р. (на 100 тис. ос.)	184	265	372	474	416	318

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	6	7
Кількість потерпілих від злочинів 2008 р. (на 100 тис. ос.)	274	347	724	582	596	484
Кількість розлучень у 2009 р. (на 100 тис. шлюбів)	334	447	526	508	473	457
Захворюваність на ВІЛ у 2007 р. (на 100 тис. випадків)	9,9	36,3	82,7	23	48,6	38
Середній вік населення, 2010 р., роки	38,8	40,3	41,8	41,8	40,1	40,2
Частка міського населення, %	60,9	61,1	90,3	86,6	62,75	67,2
Частка сільського населення, %	39,1	38,9	9,7	13,4	37,25	32,8
Кількість населення на одну релігійну громаду, осіб	903	1079	2830	3091	975	1445

Примітка: * – дані про сільське населення

орієнтацій, а російська мова залишається домінуючою. Покоління дідів, яке розмовляло українською, вимирає, а їм на зміну приходять російськомовні онуки, для яких ця мова вже є не рідною, а навченою. Якщо на заході та півдні держави все ще існує таке поняття, як міська культура (Львів, Чернівці, Луцьк, Рівне, Одеса та ще декілька міст), то вже у містах Центру та Сходу цього очікувати марно. Протягом 1990 – 2010 рр. відбулась зміна чисельності населення, і найбільш суттєве його скорочення спостерігалось у Донецькій і Луганській областях, причинами чого, насамперед, можуть бути поганий екологічний стан і важкі, шкідливі виробництва, провадження нездорового способу життя та девіантна поведінка значної частини населення (дані коефіцієнту смертності це підтверджують). Про моральний стан мешканців цих регіонів свідчить кількість розлучень, позашлюбної народжуваності та захворюваності на ВІЛ/СНІД. Так само тут склалася складна криміногенна ситуація, носіїв якої є значно більше, ніж в Україні загалом, чого не можна сказати про кількість віруючих, яка припадає на одну релігійну громаду (парафію).

Можна припустити, що дистанція між носіями різних ідентичностей (а саме культури соціальних відносин і складових системи символів) вже давно змінюється у досить широкому діапазоні – від симпатії до ворожості, і час це підтверджує. Саме південно-східні регіони виявилися найбільш вразливими до зовнішніх інформаційних впливів північного сусіда, на протигагу населенню західних і центральних регіонів, які в силу своїх ціннісних орієнтацій не сприймають, так звані, інформаційні навіювання або ставляться до них скептично, створюючи власний психологічний бар'єр.

З метою суттєвого покращення стану вітчизняної інформаційної політики та національної безпеки загалом, зменшення інформаційно-психологічних впливів

Російської Федерації та захисту інформаційного поля держави насамперед необхідно:

- створити плацдарм для якісної зміни внутрішньої та зовнішньої інформаційної політики, розробивши коротко- та середньострокову стратегію на основі доповненої законодавчої та нормативно-правової бази, гармонізованої з нормами міжнародного права;

- припинити руйнацію моральної єдності українського суспільства та почати діяти в інтересах усієї єдиної української політичної нації, працювати на зближення політичних проектів двох Україн;

- взяти під контроль захист національної інформаційної сфери, водночас знаходити шляхи просування українського інформаційного продукту на територію Росії, шляхом використання сучасних високих технологій та розширення кола наших симпатиків;

- працювати на зростання іміджу України та її конкурентноспроможності на міжнародній арені шляхом підвищення та покращення її бренду;

- розвивати та поширювати іномовлення, а також вітчизняні Інтернет-ресурси іноземними мовами;

- усіма засобами проривати інформаційну блокаду РФ та обмежити російський інформаційний вплив на Півдні та Сході України;

- посилити контроль над ЗМІ інших країн, які функціонують та акредитовані в Україні;

- провести люстраційну політику серед власників українських медіа-ресурсів, зменшити вплив олігархів на ЗМІ;

- сприяти розвитку громадського медіа-сектора як незалежного, неупередженого, об'єктивного інституту, основна мета якого – донесення правомірної інформації до споживача;

- контролювати частотний ресурс біля власних кордонів, не допускати інформаційної контрабанди;

- суттєво покращити якість та збільшити кількість українського видавничого продукту, сприяти створенню гідних та цікавих телепрограм, розвитку вітчизняного кінематографу;

- замість закликів “не купуй російське” (саме інформаційний продукт) краще використовувати гасло “купуй українське, тому що воно якісне, рідне, модне та перевірене”;

- налагодити дієву роботу з проукраїнськими Інтернет-спільнотами, на основі яких створювати відповідні “троль”-угруповання на певним чином акцентувати їхню діяльність, створити блокаду Інтернет-ресурсів, які несуть загрозу інформаційній безпеці держави;

- сприяти діяльності громадських організацій, здатних виконувати інформаційно-психологічні операції та оперативне інформування;

- удосконалити рівень підготовки фахівців із інформаційної безпеки та протидії засобам психологічного впливу.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що виконання цих заходів дасть змогу зменшити конфронтацію між традиційними і новими центрами протистояння, унеможливить подальше маніпулювання суспільною свідомістю для досягнення широкомасштабної інформаційної експансії, сприятиме захисту інформаційного поля та інформаційній безпеці Української держави.

Література

1. Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією: Міжнародний документ від 31.05.1997 р. // Офіційний вісник України [Текст]. — 1999. — № 20. — 4 черв.
2. Прилуцкий В. В. Анализ проблем создания психотронного оружия и способов его применения [Текст] / В. В. Прилуцкий. — М. : Энергия, 1998. — 320 с.
3. Петрик В. М. Сучасні технології та засоби маніпулювання свідомістю; ведення інформаційних війн і спеціальних інформаційних операцій [Текст] : навч. посіб. / В. М. Петрик, В. В. Остроухов [та ін.]. — К. : Росава, 2006. — 208 с.
4. Психотронное оружие [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.pravda-tv.ru/2012/11121/18300>.
5. Винокуров Н. Психотронная война: от мифов к реальности [Текст] / Н. Винокуров, Г. Гуртовой. — М. : Мистерия, 1993. — 368 с.
6. ТОП-7 цитат Путина об Украине [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://politiko.ua/blogpost69917>.
7. Зброя Третьої світової війни [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.personal-plus.net/forum/read.php?1,27794>.
8. Дашук С. Россия использует психотронное оружие на Востоке Украины [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://uapress.info/ru/news/show/22063>.
9. Присяжнюк Д. М. Застосування маніпулятивних технологій з боку Росії в ЗМІ України (на прикладі Криму) [Електронний ресурс] / Д. М. Присяжнюк. — Режим доступу : <http://vuzlib.com/content/view/1108/23>.
10. Мерзлюк Ю. Б. Кримський конфлікт: російсько-український інформаційний простір [Електронний ресурс] / Ю. Б. Мерзлюк. — Режим доступу : <http://kgimv.nau.edu.ua/images/Konferentsiya.pdf>.
11. Медведчук В. Переяславская рада сквозь призму геополитики / В. Медведчук // Комсомольская правда в Украине [Текст]. — 2014. — № 16. — 21 січ.
12. “Стоп цензурі!” вимагає відповідальності ЗМІ за викривлення інформації про Майдан [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://tyzhden.ua/News/103132>.
13. “Он добивался своего, он был талантливый человек” – “борец с фашизмом” – Путин цитирует Геббельса [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://sensor.net.ua/news/293175>.
14. Президент Росії Володимир Путін нагородив 300 російських журналістів [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://nbnews.com.ua/ua/news/120308>.
15. Почепцов Г. Г. Теория коммуникации [Текст] / Г. Г. Почепцов. — М. : Рефл-бук Ваклер, 2001. — 656 с.
16. Откровения людям нового века [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.otkroveniya.ru>.
17. Романчук О. Як перемогти в інформаційній війні? [Електронний ресурс] / О. Романчук. — Режим доступу : http://blogs.ipress.ua/blogs/yak_peremogty_v_informatsiy_niy_viy_ni_62031.html.
18. Про Доктрину інформаційної безпеки України : Указ Президента України № 514/2009 від 08.07.2009 р. (втратив чинність) // Офіційний вісник України [Текст]. — 2009. — № 52. — 20 лип.

19. Сюмар В. Доктрина інформбезпеки: набір гарних фраз як керівництво до дій [Електронний ресурс] / В. Сюмар. — Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/articles/2009/05/28/3978903>.

20. Про Доктрину інформаційної безпеки України [Електронний ресурс] : Проект Указу Президента України. — Режим доступу : http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=113336&cat_id=108852.

21. ТОП-7 цитат Пугина об Україне...

22. Про Звернення Верховної Ради України до Міжнародної Федерації Журналістів, Європейської Федерації Журналістів, Асоціації Європейських Журналістів, Міжнародної організації “Репортери без кордонів”, Міжнародного олімпійського комітету щодо інформаційно-психологічної агресії, що здійснюється засобами масової інформації Російської Федерації проти України : Постанова Верховної Ради України № 1332-VII від 17.06.2014 р. // *Голос України* [Текст]. — 2014. — № 119. — 24 черв.

23. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу і держави: національна доповідь [Текст] / за заг. ред. В. М. Гейця [та ін.]. — К. : НВЦ НБУВ, 2009. — 687 с.

24. Ромовський А. При зміні влади всім донецьким доведеться повертатись додому / А. Ромовський // *Україна* [Текст]. — 2012. — № 40 (143). — 18 жовт.

25. Статистична інформація про розвиток України за 2001 – 2010 рр. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

P. Shevchuk

INFORMATION AND PSYCHOLOGICAL WAR OF RUSSIA AGAINST UKRAINE: HOW TO COUNTERACT IT

The question of using by the Russian Federation means and methods of information and psychological influence against Ukraine are considered, the reasons for lack of resistance to these actions are studied, specific approaches to protecting the national information field are suggested.

Key words: information security, information war, information field, mass-media, psychotronic weapons.